

АЙЗЪК АЗИМОВ РАЗВЪЖДАНЕ НА ХОРА...

Превод от английски: Елена Кортел, Явор Иванов, 1998

chitanka.info

Старши полицај Манкевич говореше по телефона, но за него разговорът не бе от приятните и наподобяваше по-скоро категоричното мнение на картечен откос, изстрелван на пресекулки:

— Точно така! Той дойде тук и каза: „Вкарай ме в затвора, защото ми се ще да се самоубия.“

— ... Не мога нищо да направя. Точно така го каза. И на мен ми прозвуча налудничаво.

— ... Слушайте, господине, това приятелче отговаря на описанието. Искате от мене информация, аз ви я давам.

— ... Има точно такъв белег на дясната си буза и твърди, че се казва Джон Смит. Не спомена да е лекар.

— ... Сто на сто си измисля. Никой не се представя ей така за Джон Смит. Не и в полицейския участък.

— ... Сега е в затвора.

— ... Да, уверявам Ви.

— ... Съпротива на полицейски служител, покушение и оскърбление, предумишлено увреждане на имущество. Това са трите точки от обвинителния акт.

— ... Изобщо не ми пука кой е.

— ... Добре. Ще изчакам на телефона.

Той погледна към полицај Браун и сложи плътно ръка върху долната част на слушалката. По-точно бе да се каже не „ръка“, а „ръчище“, под което се изгуби цялата слушалка.

Изражението на лицето му издаваше непреклонност. Сламенорусата му коса бе разрошена.

— Само ядове! Нищо друго, освен ядове няма в този полицейски участък — възропта той. — По-добре да бяхтам непрекъснато из улиците като патрул...

— Кой се обажда? — запита Браун, без да е истински заинтригуван. Той току-що влизаше и си помисли, че Манкевич наистина би изглеждал по-добре като патрулиращ полицај.

— Оук Ридж. Междуградски разговор. Някой си Грант. Шеф на не знам си какъв отдел. Сега се свързва с един друг... Ало! — Манкевич стисна отново слушалката и се насили да говори спокойно — Слушайте, нека ви обясня случая от самото начало. Искам добре да ме разберете, а после, ако не ви хареса, можете да изпратите някого тука на проверка. Тоя приятел не иска адвокат. Той се кълне, че

иска всичко на всичко да остане в затвора. И това, братко, напълно ме устройва.

Е какво, ще ме изслушате ли? Тоя пристигна вчера, дойде право при мен и ми заяви: „Господин полицай, искам да ме тикнете в затвора, защото ми се ще да се самоубия.“ Аз му казвам: „Господине, съжалявам, че Ви се иска да се самоубиете. Не го правете, защото иначе ще се разкайвате до края на живота си.“

— ... *Съвсем сериозно* Ви говоря. Да знаете какво му отговорих. Не казвам, че съм си правил остроумни шеги, защото си имам достатъчно грижи, ако разбирате какво имам предвид. Да не смятате, че работата ми тук е само да изслушвам разни перковци, които си влизат, когато си искат и...

— ... Моля Ви, оставете ме да Ви обясня. Казах му: „Не мога да те вкарам в затвора, заради това, че искаш да се самоубиеш. Това не е престъпление.“ А той ми отговори: „Но аз не искам да умра.“ А аз му казах: „Слушай, братле, изчезвай оттука.“ Така де, ако някой иска да се самоубие — добре, ако не иска — пак добре, но не искам да ми плаче на рамото.

— ... Ей *сега* приключвам. После той ме попита: „А ако извърша престъпление, ще ме вкарате ли в затвора?“ Казах му: „Ако те хванат и някой предяви обвинения, а ти нямаш алиби, ще те затворим. Но сега — чупката!“ Тогава той вдигна мастилницата от бюрото ми и преди да успее да го спра я обърна върху разтворения ми полицейски тефтер.

— ... Точно така! Иначе защо мислите, че сме му предявили обвинението „предумишлено увреждане на имущество“? Мастилото се стече отгоре надолу по панталоните ми.

— ... Да, също покушение и обида! Аз скочих, като се надявах да го вразумя, но той ме ритна по пищяла и ме фрасна по окото.

— ... Нищо не си измислям! Искате ли да дойдете и да видите лицето ми?

— ... Ще се яви пред съда в близките дни. Може би в четвъртък.

— ... Ще получи най-малко три месеца, освен ако психиатрите не се намесят. Според мен той си е направо за лудницата.

— ... Официално е записан Джон Смит. Само това име повтаря.

— ... Не, сър. По закон не можем да го освободим. Трябва да спазваме законната процедура.

— ... Добре, направи го щом така искаш, братле! Аз просто си върша работата.

Манкевич тресна слушалката и я изгледа кръвнишки. След миг-два я вдигна отново, за да набере нужния му номер:

— Джанети? Какво е това КАЕ? Говорих по телефона с някой си Джо, той каза...

— ... Не, не се шегувам, глупако. Ако се шегувах, щях да ти кажа. Та каква е тая мешавица от букви?

— ... Благодаря — каза той едва чуто и пребледня.

— Оня Джо бил шеф на Комисията по атомна енергия — обърна се той към Браун. — Изглежда от Оук Ридж са ме свързали с Вашингтон.

— Може би ФБР е по следите на тоя Джон Смит — скочи Браун. — Може да е някой от ония учени. Всичко беше наред, докато единствено генерал Гроув знаеше нещо за атомната бомба — той най-после се почувства задължен да поразмърда мозъка си. — Щом са ги включили тия...

— Затваряй си устата! — изръмжа Манкевич.

Доктор Осуалд Грант не откъсваше очи от бялата разделителна линия на магистралата и управляваше колата, сякаш тя бе най-големия му враг. Винаги така караше. Докторът бе висок и кокалест, затворен в себе си, лицето му не издаваше настроението му. Коленете му достигаха до кормилото, а кокалчетата на ръцете му побеляваха, когато взимаше завоите.

Инспектор Дарити седеше до него, кръстосал крака. Подметката на лявата му обувка се опираше във вратата и оставяше прашни следи по нея. Той подхвърляше от едната си ръка в другата малко ножче. Преди известно време чегърташе с него усърдно ноктите си, но при един остър завой тази игра едва не му коства някой и друг пръст, затова веднага се отказа от заниманието си.

— Какво знаете за този Ролсън? — запита инспекторът.

Доктор Грант откъсна за миг очи от осовата линия, после отново закова поглед в нея.

— Познавам го, откакто защити доктората си в Принстън — отговори той колебливо. — Блестящ учен.

— Така ли? Блестящ учен, значи? Защо вие учените се характеризирате един друг с израза „блестящ учен“? Няма ли някои посредствени?

— Имаме много. Аз съм един от тях. Но не и Ролсън. Питайте когото искате. Питайте Опънхаймер. Питайте Буш. Ролсън беше най-младият наблюдател в Аламогордо.

— Добре! Блестящ е. Ами личният му живот?

Грант се забави с отговора си:

— Не бих могъл да зная.

— Нали го познавате от Принстън? Колко години са това?

Пътуваха вече два часа на север по магистралата от Вашингтон, но до този момент не бяха разменили повече от няколко думи. Сега ситуацията се промени и Грант изведнъж усети как ръката на закона започна да стяга гърлото му.

— Той защити докторат през 43-та.

— Значи го познавате от осем години.

— Така е.

— И не знаете нищо за личния му живот?

— Личният живот на човека си е личен, инспекторе. Ролсън не е много общителен. Неимоверно много учени са като него. Работата им е напрегната, затова когато си тръгнат, те нямат желание да поддържат връзки с колегите си извън лабораторията.

— Той членуваше ли в някоя организация?

— Не.

— Казвал ли е пред Вас някога нещо, по което да съдите, че е нелоялен към службата си?

— Не! — извика Грант, след което известно време и двамата не пророниха звук.

— Доколко важна е позицията на Ролсън в ядрените изследвания? — поде отново въпросите си Дарити.

— Толкова, колкото на всеки един от останалите — прегърби се над кормилото Грант. — Уверявам Ви, че никой не е незаменим, но Ролсън е необикновен. Той има инженерно мислене.

— Какво означава това?

— Без да е кой знае какъв математик, той прави технически разработки на уредите, които са се зародили в нечия глава. Няма друг като него, щом стане дума за такъв вид работа. Много пъти,

инспекторе, се сблъскваме с някакъв проблем, но нямаме време да го разрешим. Навсякъде край нас се въртят само празноглавци. Единствен той се сеща какво трябва да се направи и казва: „А защо не опитате еди-как си?“ И се оттегля. Дори не любопитства да разбере как ще работи приспособлението. Но то винаги работи безотказно. Винаги! Може би в крайна сметка ние сами бихме стигнали до решението на проблема, но след месеци изгубено време. Не зная как го постига, но го прави. Не си струва дори да го питаме. Тогава ни поглежда и казва едно „ами то е очевадно“ и отминава. Естествено, след като ни го покаже, то вече е очевадно.

Инспекторът слушаше внимателно. Когато ученият замълча, той зададе поредния си въпрос:

— Бихте ли казали, че Ролсън е странен, имам предвид психиката му? Нещо като отнесен.

— Щом някой е гений, не можете да очаквате от него да е нормален, нали?

— Може би. Но кое е особеното точно при този гений?

— Той почти не приказва. Виждал съм го понякога да не работи нищо.

— А какво, стои си в къщи или ходи за риба?

— Не. Доскоро идваше най-редовно в лабораторията. Сядаше на мястото си и не похващаше нищо. Случваше се да продължи така седмици наред. Не отговаряше на ничии въпроси, дори не поглеждаше никого, макар и да го заговаряхме.

— Някога напускал ли е лабораторията?

— Имате предвид до този случай? Никога!

— Някога да е заявявал, че иска да се самоубие? Да е казвал, че най-сигурното място за него е затворът?

— Не.

— Сигурен ли сте, че този така наречен Джон Смит е всъщност Ролсън?

— Почти. На дясната си буза колегата има белег от изгаряне с химическо съединение. Не е възможно да го объркам.

— Добре. Това беше. После ще разговарям с него самия.

Този път се възцари спокойна тишина. Доктор Грант следваше извивките на осовата линия, докато инспектор Дарити подхвърляше ножчето си от ръка в ръка.

Надзирателят изслуша разпореждането по уредбата и огледа посетителите:

— Можем да го доведем и тук, инспекторе.

— Не — тръсна глава доктор Грант. — Да отидем при него.

— Това нормално ли е за Ролсън, доктор Грант? — запита Дарити. — Да не би да очаквате да нападне охраната в опит да избяга от килията?

— Не мога да кажа.

— Ние не сме предприели още нищо към него заради онази телеграма от Вашингтон — разпери закоравяла длан надзирателят и сбърчи месестия си нос. — Но, честно казано, той не е за тук. Ще се радвам да ме освободят от него.

— Ще отидем да го видим в килията — каза Дарити.

Тръгнаха по мрачен коридор. От двете им страни се нижеха решетките на килиите. От тях ги наблюдаваха празни, безразлични очи.

— През цялото време ли е бил *тук*? — Доктор Грант го полазиха тръпки.

Дарити не отговори.

Надзирателят, който вървеше пред тях, спря пред една килия:

— Ето тук.

— Това ли е доктор Ролсън? — запита инспекторът.

Доктор Грант погледна умълчан фигурата върху койката. Мъжът лежеше, когато се приближиха до килията, но сега се надигна на един лакът и се отдръпна към стената. Имаше светла коса с тънък косъм, беше слаб, светлосините му очи ги гледаха безизразно. На дясната му буза личеше розов белег, колкото попова лъжичка.

— Това е Ролсън — потвърди Грант.

Надзирателят отвори вратата и влезе, но инспектор Дарити го отпрати с жест. Ролсън ги наблюдаваше безмълвен.

Междувременно той бе седнал на койката и се опитваше да се отдалечи от посетителите. Адамовата му ябълка подскачаше, когато преглъщаше.

— Доктор Елууд Ролсън — проговори полека Дарити.

— Какво искате? — отвърна неочакван баритон.

— Бихте ли дошли с нас? Имаме някои въпроси към Вас, ако не възразявате.

— Не! Оставете ме на мира!

— Доктор Ролсън — обади се Грант, — изпратиха ме да Ви помоля да се върнете на работа.

Ролсън изгледа колегата си и за миг в очите му проблясна още нещо, освен страх:

— Здравей, Грант — Ролсън стана от койката. — Слушай, опитам се да ги накарам да ме сложат в изолатор. Не можеш ли ти да ги убедиш? Ти ме познаваш, Грант, няма да моля за нещо, което не ми е нужно. Помогни ми. Не мога да понасям тези бетонни стени. Те ме карат да... разбия — той удари с длан сивия бетон зад койката.

Дарити го наблюдава известно време замислен. После извади джобното си ножче и започна да чегърта с бляскавото му острие нокътя на палеца си:

— Бихте ли искали да отидете на лекар?

Ролсън не отговори. Той не откъсваше поглед от острието на метала. Наблюдаваше го с отворена уста, устните му се навлажниха. Започна да диша учестено, трудно си поемаше дъх.

— Махнете това нещо! — промълви той.

— Махнете това нещо ли? — спря любимото си занимание Дарити.

— Ножа. Не го дръжете пред мен. Не мога да го гледам.

— Защо? — инспекторът протегна ръка с ножчето към него. — Какво му е? Хубаво ножче.

Тогава Ролсън скочи. Дарити отстъпи, с лявата ръка улови китката на учения и вдигна ножчето високо във въздуха:

— Какво има, Ролсън? Какво се опитвате да направите?

Грант се възпротиви шумно, но Дарити му даде знак да мълчи.

— Какво искате, Ролсън? — попита настоятелно инспекторът.

Ролсън се опитваше да стигне ножчето, но се огъваше под яката хватка на другия.

— Дайте ми ножа — изпъшка ученият.

— Защо, Ролсън? Какво искате да направите с него?

— Моля Ви. Аз трябва да... Аз трябва да сложа край на живота си.

— Вие искате да умрете?

— Не. Но съм длъжен.

Дарити блъсна Ролсън, а той залитна и падна върху койката си, която изскърца шумно. После инспекторът бавно прибра острието на ножчето на мястото му и го скри в джоба си. Ролсън закри лицето си с ръце. Раменете му потрепераха, но самият той не направи повече никакво движение.

В коридора се носеха виковете на останалите затворници в отговор на шума от килията на Ролсън. Надзирателят се спусна към тях да ги укроти:

— Тишина!

— Всичко е наред, пазачо — погледна го Дарити и се зае да бърше ръцете си с голяма бяла носна кърпа. — Мисля, че ще трябва да извикаме лекар за него.

Доктор Готфрид Блауцайн бе дребен, мургав и говореше с лек австрийски акцент. Малко му трябваше, за да бъде оприличен с образа на психиатър, излязъл от рисунъка на нечия неопитна ръка. Но затова пък бе гладко избръснат и спретнато облечен. Той наблюдаваше Грант изпитателно, като си отбелязваше някои неща. Правеше го автоматично, в последно време оглеждаше като лекар всеки, с когото се срещаше.

— Вие ми представяте една определена картина. Описвате ми човек с огромен талант, може би дори гений. Казвате ми, че той винаги се е чувствал не на мястото си сред хората, че никога не е могъл да свикне в лабораторията, макар там да е постигнал най-големите си успехи. Има ли друга среда, към която той да се е приспособил?

— Не ви разбирам — каза Грант.

— Не на всеки от нас е дадено щастието да си намери компания по сърце у дома или там, където ни се иска да живеем. Много често хората компенсират неудобствата, като се захващат да свирят на някакъв инструмент, занимават се с туризъм или се записват в някакъв клуб. С други думи човек си създава нов тип общество след работно време, в което да се чувства по-добре. Не е необходимо то да има каквато и да е връзка с работата му. Това е бягство. Не е казано, че то непременно е нездравословно — усмихна се психиатърът. — Аз

самият колекционирам марки. Много деен член съм на Американското дружество по филателия.

— Не зная какво е правил той извън работното си време — тръсна глава Грант. — Съмнявам се да е правил каквото и да е от рода на онези неща, които изброихте.

— М-м-м. Би било тъжно, ако е така. Почивката и забавленията са там, където човек ги вижда, но той все пак трябва да ги открие някъде. Не е ли така?

— Разговаряхте ли с доктор Ролсън?

— За проблемите му? Не.

— Нямате ли такива намерения?

— О, да. Но той е тук едва от една седмица. Трябва да му дадем възможност да се възстанови. Той бе крайно изнервен, когато дойде тук за пръв път. Почти в състояние на делириум. Нека го оставим малко на спокойствие, за да свикне с новата обстановка. После ще го разпитам.

— Ще можете ли да го върнете обратно на работа?

— Как бих могъл да зная? — усмихна се Блаущайн. — Аз дори не съм сигурен какво е заболяването му.

— Не бихте ли могли поне да го избавите от най-лошото, от тази мания за самоубийство. И да се погрижите за останалото му лечение, докато той работи?

— Възможно е. Но Вие можете да ми помогнете, доктор Грант.

— Как?

— Какво ще кажете да ме снабдите с определена информация, която има вероятност да е свръхсекретна?

— Каква информация?

— Искам да зная броя на самоубийствата от 1945-та година насам сред ядрените физици. Също така: колко от учените са напуснали работата си, за да се заемат с друга научна дейност или съвсем да се откажат от нея.

— Тази информация има ли нещо общо с Ролсън?

— Не смятате ли, че неговата болест е свързана с работата му? Тази ужасна мъка, която го гнети...

— Ами... доста много учени напуснаха работата си, естествено.

— Защо да е естествено, доктор Грант?

— Вие би трябвало да знаете, доктор Блаущайн. Съвременните атомни изследвания подлагат хората на едно от най-страшните напрежения. Изискванията са непоносими. Работа под наблюдението на правителството, на военните. Нямаме право да говорим за нея, трябва непрекъснато да внимаваме какво приказваме. Естествено, ако някой от нас има късмета да му предложат работа в университет, където човек може да си направи своя собствена работна програма, да прави опити по своя собствена тема, да пише доклади, които не трябва задължително да бъдат съгласувани с КАЕ, той я приема без колебание.

— И изоставя завинаги своята специалност?

— Тя винаги може да бъде приложена в гражданските области. Имаше един колега, който напусна по съвсем други причини. Веднъж ми каза, че го мъчи безсъние. Каза ми, че щом загаси лампата, чува хиляди писъци на жертвите от Хирошима. Последното нещо, което зная за него, е че е станал служител в галантериен магазин.

— А Вие чувате ли писъци?

Грант кимна в знак на потвърждение:

— Не е приятно да знаеш, че макар и нищожна част от отговорността за атомните поражения може би лежи върху твоите плещи.

— Как се чувстваше Ролсън?

— Той никога не говореше нищо за това.

— С други думи, дори да е преживявал нещо, той никога не е използвал спасителния ефект на освободената от налягане пара върху Вас.

— Изглежда е така.

— И все пак ядрените изследвания трябва да бъдат проведени, нали?

— Така е.

— Какво бихте направили Вие, доктор Грант, ако почувствате, че *трябва* да предприемете нещо, което *не бива* да става?

— Не зная — присви рамене Грант.

— Някои хора се самоубиват.

— Искате да кажете, че това е причината за състоянието на Ролсън?

— Не зная. Не зная. Ще говоря с него тази вечер. Нищо не мога да обеща, разбира се. Но ще Ви кажа всичко, което разбира.

— Благодаря, докторе — изправи се Грант. — Ще се постарая да ви намеря информацията, която искате.

След една седмица престой в санаториума на доктор Блаущайн, Елууд Ролсън изглеждаше по-добре. Лицето му бе понапълняло и от тревогата, която го измъчваше, кажи-речи не бе останала следа. Не носеше вратовръзка и колан. Обувките му бяха без връзки.

— Как се чувствате, доктор Ролсън? — посрещна го Блаущайн.

— Отпочинал.

— Добре ли се отнасят с Вас?

— Не се оплаквам, докторе.

Блаущайн опипом потърси по бюрото си ножа за отваряне на писма, с който имаше навика да си играе, докато обмисляше някои неща, но не го намери. Трябва да го е прибрал, разбира се, с всички останали остри предмети. Върху бюрото му нямаше нищо, освен книжа.

— Седнете, доктор Ролсън. Как се развиват симптомите Ви?

— Искате да кажете дали изпитвам онова, което Вие наричате импулси за самоубийство? Да. Понякога се чувствам по-добре или по-зле, в зависимост от мислите ми, предполагам. Но подтикът си е все в мен. Вие не можете да го изкорените.

— Вероятно имате право. Има доста неща, с които не мога да се справя. Но бих желал да узная колкото може повече за Вас. Вие сте ценен човек...

Ролсън изсумтя в отговор.

— Вие не смятате ли така? — запита психиатърът.

— Не, не смятам. Нито един човек не е по-ценен от една едничка бактерия.

— Не ви разбирам.

— Не очаквам да ме разбирате.

— И все пак съм на мнение, че във Вашето твърдение се крие дълбока мисъл. Тези ваши размисли без съмнение ще предизвикат сериозен интерес в мен.

Ролсън се усмихна за първи път. Но в усмивката му нямаше задоволство. Ноздрите му побеляха от напрежение.

— Наблюдавам Ви и не преставам да се удивлявам, докторе. Пристъпвате към работата си така съвестно. Вие сте длъжен да ме изслушвате с вид на твърде заинтригуван човек, който на всичкото отгоре уж питае към мен и симпатия. Така ли е? Нито интересът, нито симпатията Ви са искрени. Аз мога да Ви разказвам най-невероятни неща и пак да съм сигурен, че ще ме слушате внимателно, нали?

— Не допускате ли интересът ми наистина да е искрен, та макар и да е професионален?

— Не, не допускам.

— А защо не?

— Нямам желание да обсъждам това сега.

— Искате ли да се върнете в стаята си?

— Ако не възразявате, ще остана! — гласът му прозвуча гневно. Ученият се изправи, но почти веднага седна отново — Защо пък да не се възползвам от Вас? Не обичам да разказвам нищо на хората. Те са глупави. Те не проумяват нещата. Гледат очевадните неща с часове, но те не означават нищо за тях. Ако ги заговоря, не ме разбират, губят търпение, надсмиват ми се. Докато Вие сте длъжен да ме слушате. Това е работата Ви. Вие не можете да ме прекъснете, за да ми заявите, че съм луд, дори и да си го мислите.

— Ще се радвам да Ви изслушам, каквото и да ми говорите.

Ролсън си пое дълбоко дъх преди да започне:

— От една година ми е известно нещо, което знаят много малко хора. Може да се каже, че нито един *жив* човек не го знае. Вие чували ли сте, че върховете на човешката култура се появяват циклично? В продължение на две поколения в един град с трийсет хиляди свободни хора, се пръкнали достатъчно литературни и артистични гении от първа величина, за да служат цял век на една нация от милиони, при най-обикновени обстоятелства. Имам предвид Атина на Перикъл.

Има и други примери: Флоренция на Медичите, Англия на Елизабет, Испания на кордовските Емири. Сред израилтяните през осмото и седмото столетие преди Христа е настъпил подем в социалните преобразувания. Проумявате ли какво искам да кажа?

— Разбирам, че историята живо Ви интересува — кимна в знак на съгласие Блаущайн.

— А защо не? Никъде не е казано, че трябва да се ограничавам единствено в областта на ядрените изследвания и вълновата механика.

— Съвсем не. Моля продължавайте.

— В началото си мислех, че мога да науча повече за истинската същност на историческите цикли, като се консултирам с някой специалист. Имах няколко разговора с професионален историк. Чиста загуба на време!

— Как се казва този професионален историк?

— Има ли значение?

— Вероятно не, ако предпочитате да го запазите в тайна. Какво ви каза той?

— Каза, че греша, че историята само на пръв поглед се развива на тласъци. След задълбочени изследвания се оказало, че културите на Египет и Шумер не са възникнали случайно или от нищото, а въз основа на продължителното развитие на субцивилизация, която усъвършенствала своята култура. Каза ми, че Атина на Перикъл е построена върху предпериклова Атина, която е била на по-ниско стъпало, но без нея епохата на Перикъл не би могла да се зароди.

Запитах го защо няма постпериклова Атина на по-високо цивилизационно стъпало. Той ми отговори, че Атина е била опустошена от чума и от продължителна война със Спарта. Запитах го за появата и на други култури. Отговори ми, че всеки път някоя война ги е унищожавала или в немалко случаи дори ги е съпътствала. Този историк бе като всички останали. Истината бе под носа му, трябваше само да посегне и да я вземе, но той не го направи.

Ролсън се вторачи в пода и продължи уморено:

— Понякога те идват при мен в лабораторията, докторе. И започват да нареждат: „По дяволите, как да се отървем от такъв и такъв ефект, който съсипва всичките ни измервания?“ Показват ми инструментите и диаграмите си, а аз им отговарям: „Ами решението ще ви извади очите. Защо не направите еди-как си? Дори едно дете ще ви го каже.“ После се отдръпвам, защото не мога да гледам как по глупавите им лица бавно започва да пълзи изумление. По-късно те се връщат и казват: „Ролсън, то работи! Как се досети?“ Не мога да им обясня, докторе. Все едно да им обяснявам, че водата е мокра. Така не можах да обясня нищо и на историка. Така не мога да обясня на Вас. Губене на време.

— Искате ли да се върнете в стаята си?

— Да.

Блаущайн остана замислен още няколко минути на мястото си след като Ролсън излезе, съпроводен от санитарите. Както винаги в такива случаи, той посегна машинално към горното чекмедже на бюрото и извади ножчето за отваряне на писма: сигурен знак, че мозъкът му работи трескаво.

Решението се избистри в главата му и лекарят набра телефонния номер, който му бе нужен:

— Обажда се Блаущайн. Има някакъв историк, с когото доктор Ролсън е водил разговор преди време. Вероятно преди повече от година. Не зная името му, дори не зная дали е на работа в университет. Моля ви да го откриете, бих искал да се срещна с него.

Тадеуш Милтън, доктор на науките, запремига умислен срещу Блаущайн, прокара ръка през посивялата си коса и каза:

— Идваха при мен да ме питат дали познавам този човек. Аз наистина го познавам, но с него не ме свързва почти нищо. Всъщност нищо, защото проведохме само няколко разговора от професионално естество.

— Как се свърза с Вас?

— Написа ми писмо. Не знам защо точно на мен, а не на някой друг. В едно научнопопулярно списание излязоха редица мои статии за времето. Вероятно те са привлекли вниманието му.

— Разбирам. Каква е основната тема на статиите ви?

— Размисли за валидността на цикличния подход към историята. Тоест, дали можем да кажем, че отделна цивилизация следва непременно законите на развитието и упадъка подобно на отделните индивиди.

— Чел съм Тойнби, доктор Милтън.

— Ами тогава знаете какво имам предвид.

— А когато доктор Ролсън се обърна към Вас за консултация, тя имаше ли нещо общо с този цикличен подход към историята?

— В известен смисъл. Но той не е историк и някои от неговите схващания за насоките на развитие в областта на културата са доста... драматични бих казал... и... как да се изразя... опростени. Извинете

ме, докторе, ако ви попитам нещо не в реда на нещата. Доктор Ролсън да не би да Ви е пациент?

— Доктор Ролсън не е добре и сега е под мое наблюдение. И това, и всичко, което си говорим тук, е поверително, разбира се.

— Напълно. Разбирам го добре. Сега си обяснявам едно нещо. Някои от неговите идеи са почти на границата на ирационалното. Той все се тревожеше за връзката между онова, което наричаше „културни тласъци“ и опустошенията от един или друг характер. Сега често се забелязват такива взаимовръзки. Времето, в което една нация се оказва най-жизнеспособна, може да съвпадне с времето на голяма национална нестабилност. Холандия е добър пример в случая. Нейните велики художници, политици и изследователи принадлежат към началото на седемнайсти век — време, в което тя е в смъртна схватка с най-могъщата европейска сила тогава, с Испания. В същото това време на разорение в страната, Холандия изгражда империя в Далечния Изток, установява се по северните брегове на Южна Америка, по южните брегове на Африка, в низината Хъдзън в Северна Америка. Нейните кораби воюват с Англия. А после, след като си осигурява политическа стабилност, тя се сгромолясва.

Но, както Ви казах, това не се възприема като нещо необичайно. Народите, както и индивидите, се издигат до невероятни висоти, водени от предизвикателството. Щом предизвикателството изчезне, те започват да вегетират. Безумието на доктор Ролсън се състои в упоритото му твърдение, че такава гледна точка води до объркани причина и следствие. Той ми заяви, че не военното време и опасностите стимулират „културните тласъци“, а по-скоро става точно обратното. Според него във всяка епоха щом група хора започнат да проявяват своя талант и жизнена енергия, войната се превръща в необходимост, за да унищожи възможността за тяхното по-нататъшно развитие.

— Разбирам — каза Блауцлайн.

— Опасявам се, че доста съм осмял възгледите му. Може би затова той не дойде на последната ни среща. В края на последния ни разговор той ме запита разпалено дали не намирам за странен факта, че един толкова неправдоподобен биологичен вид като човека доминира на Земята, след като притежава единствено разум. Тогава аз се разсмях на глас. Може би не трябваше да го правя. Горкият човек.

— Реакцията Ви е била напълно естествена — подкрепи го Блаущайн. — Но да не Ви отнемам повече време. Вие много ми помогнахте.

Двамата си стиснаха ръцете и Тадеуш Милтън си тръгна.

— И така, имате вече данните за самоубийствата сред учените — каза Дарити. — Да сте направили някакви изводи от тях?

— Би трябвало да попитам Вас — отвърна Блаущайн кротко. — ФБР сигурно е проучило всичко от край до край.

— Спокойно можете да заложите на това предположение целия национален капитал. Те наистина са самоубийци. Няма грешка. Цял отдел се занимава с проверката на тези данни. Нивото на самоубийствата се е повишило четири пъти над нормалното, имайки предвид възрастта, семейното положение, икономическото състояние.

— Как е сред британските учени?

— Същото.

— В Съветския съюз?

— Кой знае? — следователят се приближи към психиатъра. — Докторе, да не би да смятате, че Съветите имат някакви лъчи, които карат хората да се самоубиват? Подозрително е как само хората, свързани с ядрени изследвания, са засегнати.

— Така ли е? Вероятно не. Има вероятност ядрените физици да са подложени на необичайно въздействие. Трудно е да се каже без внимателно проучване.

— Мислите, че се проявяват комплексите им? — запита Дарити предпазливо.

— Психиатрията става все по-популярна — лицето на Блаущайн се изкриви в гримаса. — Всеки говори за комплекси и неврози, за психоза и за какво ли още не. Комплексът за вина у един човек е причина за здравия сън на друг. Ако можех да поприказвам с всеки, който се е самоубил, навярно щях да разбера нещо.

— Вие имате предвид Ролсън.

— Да, Ролсън.

— Той има ли комплекс за вина?

— Не точно комплекс за вина. Той има такова минало, че ако е бил обзет от болезнена заинтересованост от смъртта, няма да се

изненадам. На дванайсетгодишна възраст е станал свидетел на смъртта на майка си. Попаднала е под колелата на автомобил. А баща му умрял бавно и мъчително от рак. И все пак ние не знаем как нещастieto е повлияло на сегашното му състояние.

— Ами пожелавам Ви успех, докторе — Дарити си взе шапката. — В тази работа има скрито нещо голямо, по-голямо и от водородната бомба. Не зная как нещо *може* да се окаже по-голямо от нея, но е така.

— Спах много лошо миналата нощ, докторе — Ролсън бе настоял за среща с Блаущайн.

— Надявам се тези разговори да не Ви тревожат — посрещна го Блаущайн.

— Ами може и те да са причината. Накараха ме да се замисля отново по темата. Стане ли така, нещата се влошават. Как мислите, че се чувства човек като част от някоя бактериална култура, докторе?

— Никога не съм се замислял. За бактериите усещането вероятно е съвсем нормално.

Но Ролсън не го слушаше.

— Култура, в която разумът е под наблюдение. Ние изучаваме всякакви неща, доколкото сме заинтригувани от генетичните им взаимоотношения. Взимаме дрозофили и кръстосваме червенооките екземпляри с онези, чиито очи нямат пигмент. После наблюдаваме какъв е резултатът. Изобщо не ни интересуват нито червените, нито белите очи, ние само се опитваме да разберем чрез тях някои основни генетични закони. Разбирате ли какво искам да кажа?

— Много добре.

— Дори и при хората можем да проследим най-различни физически характеристики. Например така наречените хабсбургски устни и хемофилията се зародили при кралица Виктория и се проявили особено ярко сред нейните потомци от испанските и руските кралски семейства. Можем дори да проследим слабоумието у джукезите и каликаките. Това се учи в института по биология. Но не можем да развъждаме човешките същества така, както развъждаме дрозофилите. Хората живеят доста дълго. Ще ни трябват векове, за да достигнем заключителните резултати. Жалко, че нямаме такава порода хора, които да се възпроизвеждат ежеседмично, нали?

Ролсън изчака да чуе отговора на Блаущайн, но онзи само се усмихна.

— Сигурно точно това бихме представлявали за други същества, чийто живот продължава хиляди години. Според тях ние бихме се възпроизвеждали прекалено бързо, същества с кратък жизнен цикъл, които могат да предизвикат интереса им към изследвания на генетичното наследство на музиканти и учени. Не че тези неща биха ги интересували повече, отколкото нас ни интересуват непигментираните очи на дрозофилата.

— Това е много интересно предположение — реагира този път Блаущайн.

— Не е само предположение. Истина е. За мен тя е явна и не ме интересува как е според Вас. Огледайте се само. Помислете си какво е планетата Земя. Що за карикатурен вид животни сме ние, за да бъдем господари на света след измирането на динозаврите? Е да, интелигентни сме. Но какво е интелектът? Ние смятаме, че той е ценен, защото го притежаваме. Ако тиранозаврите можеха да си изберат качество, което според тях би им осигурило надмощие сред останалите видове, те биха си избрали големината и силата. Изборът им щеше да е много добър. Те щяха да живеят много по-дълго, отколкото ние.

Интелектът сам по себе си не е нещо особено, щом става дума за качествата, необходими за оцеляването. Слонът не е преуспял кой знае колко в сравнение с лястовицата, макар че е много по-интелигентен. Кучетата се справят добре с помощта на човека, но не и колкото мухите, срещу които вдига ръка всяко човешко същество. Или да вземем например групата на приматите. Дребните се страхуват от враговете си, а едрите са почти винаги невероятно нескопосани, те едва успяват да оцелеят. Бабуините са най-добре и то заради кучешките си зъби, а не заради ума си.

Челото на Ролсън се покри със ситни капчици пот.

— И като се поогледа човек, може да проумее, че е скроен и направен според точно определените изисквания на онези, които ни изучават. Приматите като цяло имат кратък живот. Естествено е поедрите видове да живеят по-дълго, това е правило в животинския свят. И все пак човекът живее два пъти по-дълго от всички останали едри представители на маймуните. Сравнително по-дълго от горилата, която

е по-едра от него. Ние съзряваме по-късно. Сякаш сме били така грижливо развъждани, че да живеем малко по-дълго, за да бъде жизненият ни цикъл с подобаваща продължителност.

Ролсън изведнъж скочи и размаха юмруци над главата си:

— Изминали са хиляди години, а сякаш е било вчера...

Психиатърът натисна бързо едно копче.

Ролсън само миг-два се съпротивлява на санитарите, после им позволи да го изведат.

Блаущайн го изпроводи с поглед, поклати глава недоволен и посегна към телефона. Свърза се с Дарити:

— Инспекторе, Вие сигурно знаете, че ще ни трябва много време.

След като изслуша отговора, тръсна глава:

— Зная и съвсем не подценявам необходимостта от спешно разрешаване на случая.

Отсрещният глас достигаше до него слаб, но непреклонен:

— Докторе, Вие *наистина* не разбирате. Ще ви изпратя доктор Грант. Той ще Ви обясни ситуацията.

Доктор Грант попита как е Ролсън, след което запита малко натъжен дали може да го види. Блаущайн поклати леко глава в знак на отказ.

— Изпратиха ме да Ви обясня настоящата ситуация в ядрените изследвания.

— Но така, че да разбере, нали?

— Надявам се. Сега там всички сме напрегнати. Ще трябва да Ви припомня...

— Да не споменавам никъде и една дума. Зная. Това недоверие сред някои от Вашите хора е много лош признак. Трябва да знаете, че такива неща не могат да останат скрити.

— И Вие живеете с тайни. Лошият пример е заразителен, както знаете.

— Точно така. Каква е ситуацията сега?

— Съществува... или е възможно да има защита срещу атомната бомба.

— И Вие държите тази новина в тайна?! По-добре ще е да я съобщите незабавно на всички хора по света.

— За бога, не бързайте. Изслушайте ме, доктор Блаущайн. Тя е все още на хартия. Всичко е още в теорията на вероятностите. Тази защита може да не е осъществима. Ще стане страшно, ако възбудим надежди, а после се наложи да ги попарим. От друга страна, ако знаем, че почти сме се сдобили със защита, у нас може да възникне желание да започнем и завършим успешно война преди защитното средство да е напълно завършено.

— Не ми се вярва. Но все пак да не прекъсвам мисълта Ви. Какво представлява тази защита? Или вече ми казахте толкова, колкото да не се укорявате, че сте издали тайната?

— Не, мога да говоря колкото си искам, щом е необходимо, за да Ви убедя, защото ние имаме нужда от Ролсън... много спешно!

— Ами тогава кажете ми, та и аз да зная тайните Ви. Ще се чувствам като член на кабинета.

— Вие ще знаете много повече. Слушайте, доктор Блаущайн. Да ви обясня на достъпен език. Досега военните разработки бяха осъществявани напълно равностойно и за нападателни, и за отбранителни оръжия. Изглежда някога в класификацията на военното дело е имало ясен и непоклатим уклон в насока нападение. Така е от изобретяването на барута. Но много бързо започнали да се появяват и защитните оръжия. Средновековният въоръжен конник, облечен в железни доспехи, се превръща в съвременен войн в самоходен танк. Каменните бойници стават бетонни бункери. Всичко е едно и също, както в древността, добре го разбирате, само с времето снаряжението става с няколко степени по-сложно.

— Много добре. Чудесно ми обяснявате. Когато се появява атомната бомба, идва ерата на още по-сложно снаряжение, нали? Бетонът и стоманата не стават за защита.

— Точно така. Ние не можем да правим все по-дебели и по-дебели стени. Не ни достигат здрави материали. Затова се налага да се откажем от тях изцяло. При ядрено нападение трябва да се осляняме на защитата на самия атом. Ние ще използваме енергията, силовото поле.

— И какво точно е това силово поле? — запита внимателно Блаущайн.

— Де да можем да Ви кажа. Сега то съществува единствено на хартия. Енергията трябва така да бъде канализирана, че да създава стена без никакви материали. Така е на теория. На практика, обаче, ние не знаем как да го направим.

— Става дума за стена, през която не може да се премине, нали? Дори атомите да не могат да проникнат през нея.

— Дори и атомните бомби. Тя ще бъде зависима единствено от количеството енергия, с която ще я захранваме. На теория тази стена е недосегаема дори от радиацията. Тя ще отразява гама лъчите. Мечтата ни е да създадем постоянен защитен екран около градовете. С минимална мощност. На практика той няма да черпи никаква енергия. После може да бъде включен на максимална мощност за части от милисекундата под въздействието на късовълновата радиация. Да кажем, че радиацията от разпадането на плутония е достатъчна, за да стане той определящ в една ядрена война. Всичко това е възможно на теория.

— А защо ви е Ролсън?

— Защото той е единственият, който може да превърне теорията в практика, ако този процес изобщо е осъществим. Всяка минута сега е равна на дни. Знаете каква е международната ситуация. Атомният щит *трябва* да се появи преди началото на атомната война.

— Толкова голяма вяра ли имате в Ролсън?

— Толкова, колкото не мога да имам в никой друг. Този мъж е невероятен, доктор Блауцайн. Той винаги е прав. Никой не знае как го постига.

— Навярно е интуиция — психиатърът изглеждаше неспокоен.

— Мислене, което надминава обикновените човешки възможности. Така ли е?

— Нямам претенции, че разбирам какво е това.

— Тогава нека да поговоря още веднъж с него. Ще Ви кажа какво съм разбрал.

— Добре — Грант се изправи с намерението да си тръгва, но изглежда го осени някаква мисъл. — Искан да знаете, докторе, че ако не направите нищо, Комисията възнамерява да вземе доктор Ролсън от Вас.

— И да опита лечение с друг психиатър ли? Ако пожелаят да го направят, аз няма да им преча, разбира се. Но според мен нито един

уважаващ себе си лекар няма да твърди, че е възможно скорошно оздравяване.

— Навярно няма да има друго лечение. Той сигурно ще бъде върнат на работа.

— Ето това вече, доктор Грант, аз няма да допусна. Няма да постигнете нищо с него. Ако го направите, смъртта му е сигурна.

— Така и така нямаме никаква полза от него.

— Но в този случай има поне някакъв шанс, нали?

— Надявам се. И, между другото, не споменавайте, че съм Ви говорил нещо за отвеждането на доктор Ролсън отгук.

— Няма. Благодаря Ви за предупреждението. Довиждане, доктор Грант.

— Последния път се държах много глупаво, нали докторе? — запита Ролсън начумерен.

— Искате да кажете, че не вярвате в онова, което ми казахте?

— *Вярвам!* — Ролсън целият се разтрепери от горещото желание да потвърди възгледите си.

Не можеше да остане на мястото си и се втурна към прозореца. Блауцайн се завъртя на стола, за да не го изпуска от очи. Ролсън не би могъл да скочи, защото на прозореца имаше решетка. А стъклото бе непробиваемо.

Навън бе вече тъмно и започваха да изгряват звездите. Ролсън ги гледа известно време като омагьосан от чара им. После се извърна рязко към Блауцайн и посочи с пръст небето:

— Всяка една звезда е инкубатор. Те запазват желаната от тях температура. Различни експерименти — различна температура. А планетите, които ги обкръжават, са гигантски култури, които съдържат различни хранителни смески и различни форми на живот. Експериментаторите са пестеливи... няма значение какви същества са. Те отглеждат различни форми на живот в тази особена тръба за изпитания. Динозаври сред влажен тропически климат, както и нас самите сред глетчери. Те обръщат Слънцето накъдето си поискат, а ние се опитваме да измислим някаква стройна система от физични закони. Физика! — устните му се разпънаха в нещо като усмивка. Зъбата усмивка.

— Разбира се, не е допустимо Слънцето да бъде обърнато по нечие желание — обади се Блаущайн.

— А защо не? То е като нагревателен елемент на печка. Вие мислите, че бактериите знаят кое поражда топлината, която стига до тях? Кой знае? Може би те също имат свои теории. Може би си имат своите обяснения за космическите катастрофи, как от сблъсъците между светещите кълба се образуват нишките на стъклените на Петри. Може би те смятат, че съществува някакъв щедър създател, който им доставя храна, топлина и им казва: „Плодете се и се множете!“

И ние се размножаваме като тях, без да имаме представа защо. Подчиняваме се на така наречените закони на природата. А те не са нищо друго, освен нашата интерпретация за неразгаданите сили, които ни въздействат.

Сега те провеждат най-големия си експеримент. Той продължава вече двеста години. През седемнайсти век, доколкото си спомням, решили да развият механиката в Англия. Ние наричаме това Техническа революция. Тя започва с усвояването на парата, минава през електричеството, после идват атомите. Интересен експеримент, но доста е напреднал, а не може повече да продължава. Ето защо те ще трябва да предприемат драстични мерки, за да го прекратят.

— И как ще го направят? — запита Блаущайн. — Имате ли представа?

— Вие питате *мен* как те ще завършат експеримента. Вие наблюдавате днешния свят и можете все пак да ме питате кое ще унищожи нашия технически век. Цялата ни Земя се страхува от ядрена война и би направила всичко, за да я предотврати, но в същото време цялата Земя живее със страха, че ядрената война е неизбежна.

— С други думи експериментаторите подготвят ядрена война, независимо дали ние я искаме или не, за да разрушат техническите ни постижения и да започнат наново. Така е, нали?

— Да, това е логично. Когато стерилизираме някой инструмент, даваме ли на бактерията да разбере откъде идва убийствената горещина? Или за какво е предназначена тя? Съществува някакъв начин, по който експериментаторите могат да повишат температурата на нашите емоции, някакъв начин, по който те могат да ни направляват и който ние не можем да проумеем с нашите възможности.

— Кажете ми — прекъсна го Блаущейн, — затова ли искахте да умрете? Защото си мислите за унищожението на цивилизацията, което ни предстои и за това, че то не може да бъде предотвратено ли?

— *Не искам да умра* — каза Ролсън. — Не трябва да умра. — В неговите очи се таеше страдание. — Докторе, ако Вие имахте една култура от бактерии, които са много опасни и ако Вие трябваше да ги държите под абсолютен контрол, кажете, не бихте ли ги импрегнирали в една среда от агар-агар, пеницилин, не бихте ли ги държали на достопочтено разстояние, подредени в кръг, отстоящи от центъра на инокулацията? Всички бактерии, които са отдалечени много от центъра, ще умрат. Вие може би нямаше да имате нищо против особените бактерии, които ще бъдат убити, Вие може би дори не знаете, че някои бактерии са се разпространили надалече в пространството. Това нещо може би е станало напълно автоматично.

Докторе, съществува един пеницилинов кръг, който заобикаля нашите интелекти. Когато ние отстоим твърде далеч, когато проникнем в истинското значение на собствената ни екзистенция, ние ще сме проникнали в пеницилина и ще трябва да умрем. Това става бавно... но е трудно да останем живи.

Той се усмихна тъжно. След това добави:

— Мога ли сега да се върна в стаята си, докторе?

Доктор Блаущейн отиде до стаята на Ролсън около обяд на следващия ден. Стаята му се стори много малка и безлична. Стените бяха сиви от уплътнителния материал, с който бяха тапицирани. Пружината на леглото лежеше направо на изолирания с уплътнителен материал под. В стаята нямаше нищо метално, нищо, което можеше да бъде използвано като острие, с което да се разкъса плътта на тялото. Дори ноктите на Ролсън бяха изрязани до живеца на пръстите.

— Здравейте — изправи се Ролсън.

— Здравейте, доктор Ролсън. Може ли да поговоря с Вас?

— Тук? Нямам нищо, което да Ви предложи за сядане.

— Всичко е наред. Ще остана прав. По време на работа винаги седя и за мен е по-добре понякога да постоя прав. Доктор Ролсън, мислих през цялата нощ за това, което ми казахте вчера.

— И сега ще ми препоръчат лечение, за да ме отървете от онова нещо, което Вие наричате заблуда.

— Не. Аз просто искам да Ви задам въпроси и по всяка вероятност да посоча някои последствия от Вашите теории, които... ще ме извините, нали... за които може би Вие не сте мислил...

— О?!

— Разбирате ли, доктор Ролсън, от мига, в който ми разяснихте вашите теории, аз също зная онова, което и Вие знаете. И все пак аз не съм обладан от чувство за самоубийство.

— Вярата е нещо повече от интелектуалност, докторе. Вие би трябвало да повярвате на всичко това с всичките си сетива, нещо, което не правите...

— Вие не мислите вероятно, че това е също едно явление, свързано с адаптацията?

— Какво имате предвид?

— Вие всъщност не сте биолог, доктор Ролсън. И въпреки, че сте много добър физик, Вие не мислите за всичките тези неща с уважение към бактериалните култури, които използвате като аналози. Вие знаете, че е възможно да се отгледат бактериални породи, които да са резистентни към пеницилина или към почти всяка бактериална отрова.

— Е...?!

— Експериментаторите, които ни отглеждат, са работили с човечеството от много поколения насам също, не е ли така?! И тази особена порода, която те са культивирали за два века, не показва признаци за спонтанна смърт. По-точно това е една издръжлива порода, една много заразна порода при това. По-старите породи от висша класа са ограничени в отдалечените самотни градчета или в малките райони и живеят едно или две поколения. Тази е разпространена из целия свят. Тя е много заразна порода. Не мислите ли, че тя може би е развила имунитет към пеницилина? С други думи, методите, които експериментаторите използват, за да унищожат културата, могат да не са ефективни вече, не е ли така?!

Ролсън поклати глава:

— При мен те вършат работа.

— Вие вероятно не сте резистентен. Или сте се попаднал на една много висока пеницилинова концентрация наистина. Помислете за всички онези хора, които са се опитвали да попречат на ядрената война

и да наложат някаква мирна форма на управление на света. Това усилие нараства през последните години без да е постигнало грандиозни резултати.

— Това, което ни предстои да преживеем, не е спирането на ядрената война.

— Не, но може би за това нещо се изисква само едно малко усилие. Застъпниците на мира не се самоубиват. Все повече и повече човешки същества изграждат в себе си имунитет срещу експериментите. Знаете ли какво правят те в лабораторията?

— Не зная.

— Вие *трябва* да знаете. Те се опитват да изобретят едно силово поле, което да възпре атомната бомба. Доктор Ролсън, ако аз култивирам една болестотворна, вирулентна и патологична бактерия, дори и да спазвам всички указания за предпазливост, може някога да ми се прииска да отворя капака на чумата. Ние може би сме бактерии за тях, ние сме опасни за тях, в противен случай те няма да ни унищожават толкова старателно след всеки експеримент.

— Те не са бързи, нали така? За тях хиляда години е като един ден, не е ли така? До този момент те са разбрали, че ние сме от културата, която превъзхожда пеницилина и че ще бъде прекалено късно за тях да ни спрат. Те са ни довели до атома и ако ние можем само да се опазим от намерението да го използваме срещу ближния си, може да се окаже твърде много дори за експериментаторите.

Ролсън се изправи на крака. Макар и да бе дребничък, той беше с пет сантиметра по-висок от Блаущейн:

— Те наистина работят върху силово поле, така ли?

— Опитват се да работят. Но се нуждаят от Вас.

— Не. Аз не мога.

— Те трябва да те победят според установения ред, така че да можете да видите онова, което е толкова очевидно за самия вас. Не забравяйте, че трябва да помогнете, в противен случай човекът ще бъде победен от експериментаторите.

Ролсън направи няколко бързи крачки встрани, вторачен в сляпата, тапицирана стена. След това измърмори:

— Но те трябва да претърпят това поражение. Ако изградят силово поле, то ще означава смърт за всички тях, преди да може да бъде завършено.

— Някои от тях или може би всички те са изградили имунитет, не е ли така? И във всеки случай то ще означава смърт за тях всъщност. Те се опитват...

— Ще се опитам да им помогна — каза Ролсън.

— Все още ли искате да се самоубиете?

— Да.

— Но не ще се опитате да го направите, нали няма да го направите?

— Ще се опитам да не го направя, докторе — устните му се разкривиха в гримаса. — Аз трябва да бъда наблюдаван.

Блаущейн изкачи стълбите и показа пропуска си на охраната във фойето. Вече беше проверен на външния портал, но самият той, както и неговият пропуск и дори подписа му бяха внимателно прегледани отново. След миг служителят от охраната отстъпи към своята малка кабинка и позвъни на някого по телефона. Отговорът го задоволи. Блаущейн седна за миг и след това отново скочи, за да разтърси ръцете на доктор Грант.

— И президентът на Съединените Щати ще си има неприятности, ако дойде тук, нали? — рече Блаущейн.

Върлинестият физик се усмихна:

— Прав сте, ако се яви тук без предупреждение...

Двамата взеха асансьора, който ги изкачи на дванайстия етаж. Офисът, към който Грант поведе спътника си, имаше три прозореца, които гледаха в три различни посоки. Той беше звукоизолиран и обзаведен с климатична инсталация. Ореховата му на цвят мебелировка лъщеше с висококачествената си полировка.

— Боже мой! — възкликна Блаущейн. — Тук прилича на офиса на някой председател на борд на директорите. Науката се превръща в голям бизнес.

Грант го огледа озадачен:

— Да, зная, но парите на правителството текат лесно и е трудно да убедиш някой конгресмен, че работата ти е важна, освен ако сам не се увери в това и не се докосне до лъскавата повърхност...

Блаущейн седна и почувства, че тапицираната седалка леко се огъна под тежестта му.

— Доктор Елууд Ролсън — каза той — се е съгласил да се върне на работа.

— Великолепно. Надявах се да кажете това. Надявах се, че точно затова искате да се срещнете с мен. — Вдъхновен от новината, Грант предложи на физика цигара, но онзи отказа да я приеме.

— Въпреки това — каза Блаущейн, — той си остава един много болен човек. Към него ще трябва да се отнасяме много внимателно и да го наблюдаваме внимателно.

— Разбира се. Естествено...

— Това не е толкова просто, колкото може би си мислите. Искам да ви кажа нещо за проблемите на Ролсън, така че наистина да разберете колко е деликатна ситуацията.

Той продължи да говори и Грант го слушаше, отначало с внимание, а след това с удивление:

— Но в такъв случай този човек се е шашнал, доктор Блаущейн. Той няма да ни е от никаква полза. Той е луд...

Блаущейн сви рамене:

— Зависи какво разбирате под „луд“. Това е лоша дума, не я използвайте изобщо. Той наистина се заблуждаваше. А дали някой ще хареса таланта му, това един бог може да каже...

— Но наистина... един луд човек може вероятно да...

— Моля ви. Моля ви. Хайде да не навлизаме в дълбоки дискусии по психиатричните дефиниции на тема разумност и така нататък. Човекът се заблуждаваше и аз, разбира се, трябваше да разпръсна заблудите му във всички посоки. Просто ми се удаде да проумея, че в неговия стил на разрешаване на който и да е проблем се съдържа някакъв вид особена способност, както личи по всичко, тоест използва необичайни средства. Не е ли така?

— Да, така е. Трябва да се приеме, че е така...

— Как можем Вие и аз да съдим в такъв случай за стойността на един от неговите изводи. Нека да ви запитам, имате ли напоследък някаква склонност към самоубийство?

— Не мисля, че имам такива склонности.

— А другите учени тук?

— Не, разбира се, че нямат такива склонности.

— Бих ви препоръчал обаче, докато изследването на силовото поле продължава, учените да бъдат под наблюдение. И тук, и в

домовете им. Може би не е лоша идеята изобщо да не си ходят у дома. Офиси от този вид биха могли да се превърнат в едно малко общежитие...

— Да преспиват на местоработата си. Никога няма да се съгласят на това.

— О, ще ги накараме. Ако не им кажем истинската причина, а им разкажем, че е с цел да се обезпечи сигурността им, тогава ще се съгласят. „Да се обезпечи сигурността им“ е една хубава фраза в тези дни, не е ли така? Ролсън може да бъде наблюдаван повече от всички останали.

— Разбира се.

— Но всичко това не е достатъчно. Трябва да бъде направено още нещо, което да задоволи моята съвест, в случай че теориите на Ролсън се окажат точни. Всъщност аз не вярвам в тях. Те са заблуда, но след като веднъж са се родили, необходимо е да запитаме какви са причините, които са породили тези заблуди. Каква е причината — в ума на Ролсън, в неговия произход, в неговия живот; какви са причините, които го карат да изпитва необходимост от подобен род заблуди. Човек не може да отговори на този въпрос простичко. Може да изминат години на постоянна психоанализа, за да се открие отговорът. А когато отговорът бъде открит, Ролсън вече няма да може да бъде излекуван.

— Но междувременно ние бихме могли да направим някои разумни предположения. Той е имал нерадостно детство, което в един или друг случай го е срещнало лице в лице със смъртта по доста неприятен начин. В допълнение може да се каже, че той никога не е имал възможност да завързва приятелства с другите деца, а когато е пораснал — с другите мъже. Винаги се е дразнел от по-бавните им реакции. Каквато и да е разликата между неговия мозък и мозъците на другите, тя е издигнала стена между самия него и обществото, и тази стена е толкова яка, колкото и силовото поле, което Вие се опитвате да изобретите. По същите причини той не е могъл да се радва на един нормален сексуален живот. Никога не е бил женен, никога не е имал любими жени...

Лесно е да се забележи, че с лекота е могъл да компенсира в себе си всички тези провали и е бил приет в своята обществена среда, благодарение на спасителната мисъл, че другите човешки същества са

по-долна класа от самия него. Което всъщност е истина, що се отнася до умствените му възможности. Съществуват, разбира се, много, много ниши в човешката личност и не във всяка една от тях той превъзхожда останалите. Никой не може да превъзхожда всички във всичко. В такъв случай другите, които просто нямат възможност да видят онова, което му осигурява превъзходството в дадена област — нещо, което не може да се отрече, — не приемат неговата предвзета надутост в маниерите. Те навярно си мислят, че той е странен, дори смешен. Нещо, което дава основание на Ролсън да си мисли, че е важно още повече да доказва колко мизерни и долнопробни са човешките индивиди. Какво по-добро би могло да се направи от това да се покаже, че човечеството е просто една бактериална форма в сравнение с други висши създания, които всъщност експериментират с него. И след това... склонността му към самоубийство ще се превърне в един див копнеж да се откъсне напълно от човечеството, да спре тази идентификация, която го унифицира с мизерните породи, които той е създал в своя мозък. Разбирате ли?

— Бедното момче — кимна в знак на потвърждение Грант.

— Да, жалко е. Ако се бяха грижили повече за него по време на детството му... Всъщност, най-добре е доктор Ролсън да няма контакти с когото и да било от другите мъже тук. Той е прекалено болен, за да му се има доверие. Вие самият трябва да се подготвите да бъдете единственият човек, който ще го вижда и ще говори с него. Доктор Ролсън се е съгласил на това. Той очевидно си мисли, че Вие не сте толкова глупав, колкото всички останали.

Грант се усмихна уморено:

— Това е приятна новина за мене...

— Вие, разбира се, ще бъдете внимателен. На Ваше място не бих обсъждал каквото и да било с него, освен работата му. Ако той сам изяви желание да говори за теориите си, в което се съмнявам, ограничете се до нещо уклончиво в отговор и си излезте. И през цялото време дръжте настрана от него остри и режещи предмети. Не му позволявайте да стига до прозореца. Опитайте се ръцете му винаги да бъдат в полезранието Ви. Разбирате ме, нали? Оставям моят пациент на вашите грижи, доктор Грант.

— Ще направя каквото мога, доктор Блаущейн.

Два месеца Ролсън живя в един от ъглите в кабинета на Грант, а самият Грант живя край него. Пред прозорците бе монтирана мрежа, дървената мебелировка бе преместена и на нейно място бяха вкарани тапицирани дивани. Ролсън размишляваше, легнал на канапето, а изчисленията си правеше на една дъска, която слагаше върху възглавничка за коленичене.

Табелката „Не влизай!“ си стоеше постоянно пред вратата на кабинета. Яденето оставяха отвън в коридора. Съседната стая, в които живееха другите мъже, беше отделена и вратата между нея и офиса беше зазидана. Грант започна да се бръсне с електрическа самобръсначка. Той настоя Ролсън да взима сънотворни хапчета всяка нощ и чакаше докато заспи, след което си позволяваше и сам да легне.

И винаги донасяха докладите на Ролсън. Той ги четеше, докато Грант го наблюдаваше и се стараяше да се преструва, че не го наблюдава.

След това Ролсън пускаше листата и се заглеждаше в тавана, засенчвайки очите си с длан.

— Има ли нещо ново? — запита го веднъж Грант.

Ролсън поклати глава.

— Виж какво — каза Грант, — аз ще прочистя сградата по време на една от смените. Важното е че ти виждаш някои от експерименталните белезници, с които ще сме свързани с тебе.

Те наистина ходеха винаги заедно, блуждаеха из осветената празна сграда като носещи се из пространството призраци, ръка за ръка. Винаги ръка за ръка. Хватката на Грант беше здрава. Но след всяка разходка Ролсън дълго въртеше главата си от една страна на друга.

Много пъти той започваше да пише и всеки път се получаваха само няколко драскулки, след което блъскаше възглавничката и тя се преобръщаше.

Най-накрая веднъж се зае с писането отново и бързо изпълни половин страница с текст. Грант веднага се приближи до него. Ролсън вдигна поглед и покри листа с треперещата си ръка.

— Извикайте Блаущейн — каза той.

— Какво?

— Казах, извикайте Блаущейн. Да дойде тук. Сега!

Грант отиде до телефона.

Ролсън отново започна да пише бързо, спираше само за да избърше яростно челото си с opakото на ръката си. Ръката му плувна в пот.

След миг той отново вдигна поглед към Грант и изкрещя:

— Идва ли?

Грант го погледна разтревожен:

— Няма го в офиса му.

— Търсете го у дома. Намерете го където и да е. *Използвайте този телефон. Не си играйте с него.*

Грант вдигна телефона, а Ролсън притегли още един лист към себе си.

Пет минути по-късно Грант каза:

— Той пристига. Какво се е случило? Изглеждаш ми болен.

Гласът на Ролсън беше ужасно дрезгав:

— Няма време... не мога да... говоря...

Той пишеше, дращеше, чертаеше някаква диаграма. Ръцете му като че ли отлитаха от тялото, като че ли се сбиваха една с друга.

— Диктувай! — настоя Грант. — Аз ще пиша.

Ролсън го отблъсна. Думите му бяха напълно неразбираеми. Беше стиснал китката на едната си ръка с пръстите на другата, побутвайки я като парче дърво, а след това се сгромоляса върху листа хартия.

Грант измъкна листовите изпод тялото му и положи Ролсън на канапето. Засуети се около него, разтревожен и обезнадежден до мига, в който не пристигна Блаущейн.

Блаущейн хвърли поглед на обстановката:

— Какво се е случило?

— Мисля, че е жив — каза Грант. Но в този миг сам Блаущейн се бе уверил в същото и Грант му разказа какво се бе случило.

Блаущейн използва някакъв хиподермик и след това двамата зачакаха резултата. Очите на Ролсън не виждаха, когато отвори клепачи. Чуха го да простенва.

Блаущейн се наведе над него:

— Ролсън...

Ръцете на Ролсън се протегнаха напред слепешката и сграбчиха психиатъра:

— Докторе, върнете ме обратно.

— Ще го направя. Още сега. Ти си открил силовото поле, нали?

— На листа е. Грант, то е на листа...

Грант грабна листата и започна да ги разглежда колебливо.

— Не *всичко* е там. — Ролсън наруши мълчанието немошно. Това е всичко, което можах да напиша. Вие ще *трябва* да извадите главното от него. Върнете ме, докторе!

— Почакай — каза Грант и зашепна настоятелно на ухото на Блаущейн. — Не можете ли да го оставите тук, докато не проверим това нещо? Аз няма да мога да изтръгна най-главното от тези листа. Почеркът е нечетлив. Запитайте го какво го кара да мисли, че това ще свърши работа...

— Да го запитам? — вторачи поглед в него Блаущейн. — Не е ли той единственият, който винаги знае?

— За всеки случай ме попитай — обади се Ролсън, който бе дочул разговора им от канапето. Очите му изведнъж бяха се разширили и оживили.

Двамата се обърнаха към него.

— *Те* не искат силово поле — каза Ролсън. — *Те!* Експериментаторите! Ако не ми беше хрумнало, нещата щяха да си останат такива, каквито бяха. Но аз не бях схванал тази мисъл... тази мисъл, която е там, на хартията... Аз..., аз не я бях проумял цели трийсет секунди, а когато я проумях, почувствах... почувствах... докторе...

— Какво е това? — запита Блаущейн.

Ролсън отново зашепна:

— Аз съм проникнал по-дълбоко в пеницилина. Можах да почувствам как се гмуркам по-надълбоко и по-надълбоко, колкото по-надълбоко навлизах... никога не съм бил толкова надълбоко... И в същото време съзнавах, че съм на прав път. Изведи ме оттук.

Блаущейн се изправи:

— Ще трябва да го отведе оттук, Грант. Нямаме алтернатива. Ако можеш да разбереш какво е написал, добре. Ако не успееш да го проумееш, не мога да ти помогна с нищо. Този човек не може повече да работи в своята област защото ще умре, не разбираш ли?

— Но — възпротиви се Грант, — той умира от нещо въображаемо.

— Добре де и така да е, той ще бъде наистина мъртъв, както и ако не умираше от нещо въображаемо, нали?!

Ролсън отново беше изпаднал в безсъзнание и не чу нищо от този разговор. Грант погледна мрачно към него и след това каза:

— Ами, в такъв случай отведи го...

Десетина души от високопоставените мъже в Института наблюдаваха как кадрите се плъзгаха един след друг по екрана. Грант ги изгледа със сурово изражение на лицето.

— Мисля, че идеята е достатъчно проста — каза той. — Вие сте математици и инженери. Написаното може и да е нечетливо, но то все пак има някакво значение. Значението е регистрирано по някакъв начин в написаното, колкото и разкривен да е текстът. Първата страница е достатъчно ясна. Това може да бъде едно добро начало. Всеки един от Вас ще прегледа всяка страница по няколко пъти. Ще си записвате всяка хрумнала ви възможна версия. Ще работите независимо един от друг. Не искам да се консултирате помежду си.

Един от мъжете се обади:

— Откъде знаете, че написаното съдържа някакъв *смисъл*, Грант?

— Сигурен съм, защото това са бележките на Ролсън.

— Ролсън! Аз мислех, че той беше...

— Ти мислеше, че е болен — прекъсна го Грант. Наложил му се да усмири надигналия се шумен разговор. — Зная. Той наистина е болен. Написаното е дело на един човек, който беше на крачка от смъртта. Това е всичко, което изобщо можем да изтръгнем от Ролсън. Някъде из тези драскулки е отговорът на проблема за силовото поле. Ако не успеем да го открием, може би ще са ни необходими още десет години в търсенето му някъде другаде...

Хората се заеха с работата си. Нощта измина. Измина и втората нощ. Измина и третата нощ...

Грант погледна резултатите. След това поклати глава:

— Ще приема, че според вас в написаното има последователност и логика. Не мога да кажа, че го разбирам, обаче...

Лоуи, който по времето, в което Ролсън отсъстваше, се смяташе за най-добрият ядрен инженер в Института, сви рамене:

— То не е напълно ясно и на мен. Ако наистина е открил нещо, то не е обяснил защо...

— Той нямаше време да изясни това. Можете ли да построите генератора, който е описал?

— Бих могъл да опитам.

— Би ли погледнал всички други версии по страниците?

— Другите определено не са последователни и логични...

— Би ли проверил повторно това?

— Разбира се.

— И би ли могъл да започнеш с конструкцията всъщност?

— Ще опитам. Но пак ти казвам честно, че съм песимист...

— Зная. Аз също съм песимист.

Заеха се с работа. Хал Рос, главният механик, беше назначен за шеф на реалната конструкция и се отърси от сънливостта си. През всеки час на деня или нощта той можеше да бъде открит край съоръжението да почесва плешивата си глава.

Този човек зададе въпрос само веднъж:

— Какво е това, доктор Лоуи? Никога не съм виждал нещо подобно. За какво е предназначено то?

— Ти знаеш къде се намиращ, Рос — каза му Лоуи. — Знаеш, че тук не задаваме въпроси. Повече не ме питай.

Рос не зададе нито един въпрос повече. Знаеше се, че той мрази конструкцията, която се изграждаше. Намираще я грозна и неестествена. Но продължаваше да стои край нея.

Блаущейн се обади един ден.

— Как е Ролсън? — запита Грант.

— Не е добре. Искане да участва в изпитанията на Полевия прожектор, който измисли.

Грант се поколеба:

— Мисля, че трябва да му позволим. В края на краищата той е негово дело.

— Би трябвало да дойда с него.

Грант изглеждаше нещастен:

— Това може да бъде опасно, знаеш. Дори по време на пилотното изпитание ние си играем с огромни енергии.

— Не е по-опасно за нас, отколкото е за теб — отговори Блаущейн.

— Много добре. Списъкът на наблюдателите ще трябва да бъде прегледан от Комисията и от ФБР, но аз ще те запиша в него.

Блаущейн се огледа. Полевият прожектор бе разположен в самия център на огромната изпитателна лаборатория, но всичко друго бе извадено от помещението. Съществуваха явна връзка между съоръжението и капсулата плутоний, който служеше за енергиен източник, но от онова, което психиатърът бе дочул, знаеше без да му се налага да задава въпроси на Ролсън, че връзката е под подовото покритие.

В началото наблюдателите бяха наобиколили машината, разговорите им бяха неразбираеми, но в един миг те се разпръснаха. Галерията беше препълнена от хора. Имаше най-малко трима мъже в генералски униформи от другата страна, както и истинска кавалкада от по-нисши военни чинове. Блаущейн избра една незаета част от пространството край парапета, направи го заради Ролсън във всеки случай.

— Все още ли мислиш, че искаш да останеш? — запита той.

В лабораторията беше достатъчно горещо, но Ролсън беше облякъл палтото си и бе вдигнал яката му. Това няма никакво значение, помисли си Блаущейн. Той се съмняваше, че някой от предишните познати на Ролсън би могъл да го разпознае.

— Ще остана — каза решително Ролсън.

Блаущейн беше доволен. Той искаше да наблюдава изпитанието. След миг се обърна по посока на нечий глас, който прозвуча близо до него.

— Здравейте, доктор Блаущейн.

В първия миг Блаущейн не позна мъжа, но след това възкликна:

— О, инспектор Дарити! Какво правите тук?

— Предполагам, че точно това, което и Вие — инспекторът посочи околните. — Няма начин да успеете да пресееите всички тук, за да сте сигурен, че няма да се случат някои грешки. Веднъж стоях близо до Клаус Фичс така, както сега стоя до Вас — инспекторът подхвърли джобното си ножче във въздуха и го прихвана сръчно.

— А, да. Къде ли човек може да открие съвършена сигурност? Та човек не може да се довери дори на собствената си съвест. Ето и Вие стоите близо до мен, не е ли така?

— Точно така — усмихна се Дарити. — Вие бяхте много нетърпелив да дойдете тук, нали?

— Не заради самия себе си, инспекторе. И бихте ли махнали този нож, моля ви...

Дарити се обърна учуден в посоката, към която Блаущейн кимна леко с глава. След миг инспекторът прибра ножчето си и погледна към спътника на Блаущейн за втори път. След това изсвири леко с уста.

— Здравейте, доктор Ролсън — каза той.

— Здравейте — изръмжа Ролсън.

Блаущейн не остана изненадан от реакцията на Дарити. Ролсън беше свалил десетина килограма от теглото си след завръщането от санаториума. Лицето му беше прежълтяло и набръчкано, това бе лице на човек, който изведнъж бе станал на шейсет години.

— Скоро ли ще започне изпитанието? — запита Блаущейн.

— Изглежда, че започват — отговори Дарити.

Той се обърна и се облегна на парапета. Блаущейн хвана Ролсън за лакътя и го поведе настрана, но Дарити се обади кротко:

— Останете тук, докторе. Не ми се ще да се шляете насам-натам.

Блаущейн огледа лабораторията. Мъжете стояха вцепенени, като че ли бяха се превърнали в каменни статуи. Видя високия и мършав Грант, който раздвижи бавно ръка, за да запали цигара, след което размисли, и мушна запалката и цигарата в джоба си. Младите мъже от контролния сектор очакваха напрегнати началото.

След това някакво глухо жужене и слаб мирис на озон изпълниха въздуха.

— Погледни! — обади се дрезгаво Ролсън.

Блаущейн и Дарити погледнаха по посока на протегнатия пръст. Прожекторът сякаш примигваше. Като че ли някаква горещина загреваше въздуха в пространството между него и тях. Една желязна топка се люлееше като махало и преминаваше през нагорещения въздух.

— Движението се забавя, нали? — обяви възторжено Блаущейн.

— Измерват височината на издигането от едната страна, за да изчислят загубата на движещата сила — кимна в знак на съгласие

Ролсън. — Глупаци! *Казах* им, че ще проработи — той говореше с явно затруднение.

— Само наблюдавайте, доктор Ролсън — каза Блаущейн, — не бих си позволил ненужни възторзи.

Махалото беше спряло да се люлее и бе застинало във високата точка на траекторията си. Проблясъците в прожектора бяха станали малко по-интензивни и желязната сфера описа още една дъга.

Отново и отново все същото движение, при това всеки път сферата се забавяше и леко се раздрусваше. Тя издаде един ясно доловим звук, сякаш се удари в проблясващия прожектор. И след това *отскочи*. В първия момент глухо, като че ли се удари в маджун, а след това звънливо, като че ли се удари в стомана. Шумът изпълни цялото помещение.

Мъжете изтеглиха топката на махалото и повече не я използваха. Прожекторът почти не се виждаше сред мъглата, която го бе обгърнала.

Грант издаде някаква заповед и мирисът на озон внезапно се изостри и залютя. Последва някакъв вик откъм насъбралите се наблюдатели, всеки един от тях изказваше възторга си на стоящия край него. Множество пръсти сочеха в една и съща посока.

Блаущейн се облегна на парапета, развълнуван не по-малко от останалите в залата. Там, където преди мигове се намираше прожекторът, сега пред погледите се разкриваше едно полусферично огледало. То беше съвършено чисто и красиво. Блаущейн можеше да се огледа в него — един дребничък мъж, който стои на балкон, извит в двата края. Той можеше да види, че флуорисцентните светлини се отразяваха в блестящата светла повърхност на огледалото. Това беше толкова хубаво.

— Погледни, Ролсън — извика Блаущейн. — То отразява енергията. То отразява светлинните вълни като огледало. Ролсън... — в следващия миг Блаущейн се обърна. — Ролсън! Инспекторе, къде е Ролсън?

— Какво? — Дарити се завъртя около оста си. — Не съм го виждал.

След това инспекторът се огледа ужасен:

— Е, ние няма да напуснем. В никакъв случай няма да излезем оттук сега. Ще отидем от другата страна — После той плясна с ръка

бедрото си, забърника за миг в джоба си и каза. — Ножчето ми го няма...

Блаущейн го откри. Той беше в малкия кабинет на Хал Рос. Този кабинет имаше излаз към балкона, но при така стеклите се обстоятелства беше повече от ясно защо е празен. Самият Рос не беше дори сред наблюдателите. Главният механик не се нуждаеше от наблюдение. Но кабинетът му би могъл да свърши много добра работа за финала на дългата битка със самоубийството.

Блаущейн застана на прага за миг, след това се обърна. В полезрението му попадна погледът на Дарити, който се появи откъм един подобен кабинет на сто крачки разстояние от балкона. Той му махна с ръка и Дарити се приближи към него тичешком.

Доктор Грант трепереше от вълнение. Той беше дръпнал два пъти от всяка от двете цигари, които запали една след друга, а след, това стъпка с подметките си. В следващия момент бъркаше в джоба си за трета.

— Това е по-добре, отколкото всеки от нас може би се е надявал — обяви той. — Ще подложим на изпитание стрелбата утре. Вече съм сигурен в резултата, но все пак сме го планирали, ще трябва да го проведем. Ще прескочим малките оръжия и ще започнем от равнище база. Или може би не. Може би ще е необходимо да конструираме една специална изпитателна конструкция, за да ликвидираме проблемите с рикошета.

Той размаза и третата си цигара.

— Ние, разбира се, би трябвало да опитаем една истинска атомна експлозия — обади се един от генералите.

— Естествено. Вече сме се подготвили да построим един псевдоград в Ениуитък. Можем да построим генератор на това място и да пуснем бомбата. Можем да населим града с животни.

— И Вие наистина мислите, че ако изградим силово поле, то ще удържи на удара на бомбата?

— Не е точно така, генерале. Там няма да се забелязва никакво поле изобщо до мига, в който бомбата не бъде пусната. Радиацията на плутония ще трябва да активира полето преди експлозията. Както направихме последния път. Това е същността на всичко.

— Вие знаете — обади се един професор от Принстън, — че аз виждам и някои недостатъци. Когато полето е в действие на пълни обороти, то защитава каквото и да е в пълна тъмнина. Освен това, хрумна ми и мисълта, че врагът може да се адаптира и да пуска безвредни радиоактивни ракети, за да изпразни полето на равни интервали. Това ще бъде доста неприятно и ще означава всъщност значително прахосване на енергийния ни източник.

— Неприятности — каза Грант — могат да ни бъдат сервирани. Тези трудности ще бъдат преодоленни в края на краищата, сигурен съм, сега трябва да разрешим главния проблем.

Британският наблюдател беше се приближил до Грант и разтърсваше ръцете си.

— Вече съм по-сигурен за Лондон. Не мога да помогна, но желая вашето правителство да ми позволи да видя реализираните планове. Онова, което видях, ме поразява с остроумието си. Вече е очевидно, разбира се, но как е могло да хрумне в нечия глава това нещо?

Грант се усмихна:

— За изобретенията на доктор Ролсън и преди са задавани подобен род въпроси.

Той се обърна към ръката, която го докосна по рамото:

— Доктор Блаущейн! Почти бях забравил. Искам да говоря с Вас...

Грант отведе дребничкия физик встрани и просъска в ухото му:

— Слушайте, можете ли да убедите Ролсън в необходимостта да бъде представен на тези хора? Това е неговият триумф.

— Ролсън е мъртъв — каза Блаущейн.

— *Какво?*

— Можете ли да оставите тези хора за известно време?

— Да... да... Джентълмени, ще ме извините за няколко минути, нали?

Грант се отдалечи бързо, придружаван от Блаущейн.

Федералните вече бяха взели връх. Без да бият на очи, те бяха преградили пътеката към кабинета на Рос. Отвън една шумна тълпа обсъждаше отговора, предназначен за Аламогордо, на който се бяха оказали свидетели. Бариерата на контролния пункт „Г“ се вдигна, за да пропусне Грант и Блаущейн да влязат. След което отново се спусна.

Грант вдигна чаршафа, с който бе покрит трупът на Ролсън и каза:

— Изглежда спокоен.

— Бих казал... щастлив — добави Блаущейн.

Дарити се намеси с безцветна нотка в гласа:

— Оръжието на самоубийството беше собственото ми джобно ножче. Това беше мой пропуск, така и ще бъде написано в рапорта...

— Не, не — прекъсна го Блаущейн, — от това няма да има никаква полза. Той беше мой пациент и аз съм отговорен за случилото се. Във всеки случай той не би преживял още една седмица. След като изобрети прожектора, той вече бе започнал да умира.

— Колко от всичко това трябва да влезе във Федералните картотеки? Не можем ли всички да забравим за неговата лудост?

— Страхувам се, че няма да стане, доктор Грант — каза Дарити.

— Аз му разказах цялата история — добави Блаущейн тъжно.

Грант огледа последователно другите двама мъже:

— Ще говоря с директора. Ще отида до президента, ако е необходимо. Не виждам защо трябва да се споменава изобщо за някакво самоубийство, за някаква лудост. Той ще получи пълно обществено признание като изобретател на Полевия прожектор. Това поне можем да направим за него — зъбите на Грант изскърцаха зловещо.

— Той остави една бележка — каза Блаущейн.

— Бележка?

Дарити му подаде едно листче хартия и каза:

— Самоубийците почти винаги оставят бележка. Това е една от причините докторите да ми кажат какво наистина уби Ролсън.

Бележката беше адресирана до Блаущейн и гласеше следното:

„Прожекторът се осъществи, аз знаех, че ще се осъществи. Сделката е приключена. Вие го имате и вече не се нуждаете от мен. Така че, аз си отивам. Вие не трябва да се безпокоите за човешката раса, докторе. Излязохте прав. Те са ни отглеждали твърде дълго, те са се възползвали от случая много пъти. Ние сме извън културата сега и те няма

да имат възможност да ни спрат. Зная това. Това е всичко, което мога да кажа. Зная, че е така.“

Беше изписал името си бързо, а под него имаше послепис:

„При условие, че достатъчно хора са резистентни към пеницилина.“

Грант понечи да смачка хартията, но Дарити задържа навреме ръката му.

— За доклада, докторе — каза той.

Грант му подаде листа и добави:

— Бедният Ролсън! Той умря, вярвайки във всичките тези глупости.

Блаущейн поклати глава:

— Той вярваше наистина. На Ролсън ще му устроят грандиозно погребение, предполагам и неговото изобретение ще бъде публикувано без вестта за самоубийството и лудостта. Но хората от правителството ще проявят интерес към налудничавите му теории. Тези теории може да не са толкова луди, нали, мистър Дарити?

— Това е глупаво, докторе — каза Грант. — Няма нито един учен, зает с този експеримент, който да е показал и най-малкото безпокойство за това всъщност.

— Кажете му, мистър Дарити — рече Блаущейн.

— Имаше още едно самоубийство — каза Дарити. — Не, не става дума за някой от учените. Не става дума за някой с научна степен. Случи се тази сутрин и ние проучихме въпроса, защото си мислехме, че може би има някаква връзка с днешното изследване. Като че ли няма никаква връзка и ние го запазихме в тайна, докато изпитанието не завърши. Едва сега може би може да се направи някаква връзка.

Човекът, който умря, беше просто един женен тип с три деца. Нямаше причина да умре. Няма история на душевно заболяване. Той се хвърли под една кола. Имаме свидетели и няма съмнение, че го направи целенасочено. Той не умря веднага и беше отведен в

болницата. Беше ужасно осакатен, но последните му думи бяха: „Сега се чувствам по-добре!“. И умря.

— Но кой беше той? — запита Грант.

— Хал Рос. Човекът, който всъщност построи Прожектора. Човекът, в чийто офис се намираме.

Блаущейн отиде до прозореца. Вечерното небе притъмняваше и се покриваше със звезди.

— Този човек не знаеше нищо за възгледите на Ролсън — каза той. — Той никога не беше говорил с Ролсън, мистър Дарити ме уверява в това. Учените вероятно са резистентни като цяло. Те трябва да бъдат или вече са прогонени от професията. Ролсън беше едно изключение, един чувствителен към пеницилина тип, който настоя да остане. Вие разбирате какво се случи с него. Но какво да се каже за другите, онези, които останаха в пътеките на живота, където не съществува постоянно прочистване на чувствителните. Каква част от човечеството е резистентна на пеницилина?

— Вие *вярвате* на Ролсън? — запита ужасен Грант.

— Наистина не зная.

Блаущейн погледна към звездите.

Инкубатори ли бяха те?

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.